

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18.07.1967, sp. zn. 5 Tz 20/67, ECLI:CZ:NS:1967:5.TZ.20.1967.1

Číslo: 1/1968

Právní věta:

I. K výkladu ustanovení § 126 tr. zák. o trestném činu narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství:

Ze znění uvedeného ustanovení vyplývá, že ne každé nepravdivé nebo zkreslené údaje mohou být důvodem k trestnímu postihu ve smyslu tohoto ustanovení. Aby byl splněn materiální znak tohoto trestného činu, musí jít o závažné skutečnosti nepravdivě uvedené nebo hrubě zkreslené. Musí tedy jít o takové skutečnosti, z nichž se při hospodářské činnosti tímto ustanovením chráněné jako z podkladů vychází, nebo které mají pro řízení, plánování a kontrolu národního hospodářství tak podstatný význam, že nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje narušují nebo vážně ohrožují plnění úkolů v těchto oblastech činnosti. Proto je podmínkou u tohoto trestného činu, aby si soudy pro spravedlivé rozhodování v každém jednotlivém případě objasnily otázku, zda a v čem obviněný poškodil nebo ohrozil zájmy tímto ustanovením chráněné v té míře, že jde o jednání pro společnost nebezpečné.

II. V trestním řízení lze v každém případě uplatňovat pouze majetkovou škodu způsobenou trestným činem, tj. takovou majetkovou škodu, jejíž vznik je v příčinné souvislosti se skutkem uvedeným v žalobním návrhu, přičemž na právním posouzení tohoto skutku nezáleží. V žádném případě nelze poškozenému přisoudit náhradu majetkové škody, která není v příčinné souvislosti se skutkem uvedeným v odsuzujícím rozsudku.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 18.07.1967

Spisová značka: 5 Tz 20/67

Číslo rozhodnutí: 1

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství

Předpisy: 140/1961 Sb. § 126

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem okresního soudu ze dne 12. prosince 1966 sp. zn. 1 T 78/66 byl obviněný uznán vinným

trestným činem narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství podle § 126 tr. zák. a trestným činem přijímání úplatků podle § 160 odst. 1 tr. zák. Byl za to odsouzen podle § 160 odst. 1 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody trvání 14 měsíců nepodmíněně. Pro výkon trestu byl podle § 39a odst. 2 písm. a) tr. zák. zařazen do první nápravně výchovné skupiny. Podle § 49 odst. 1 tr. zák. byl dále vysloven trest zákazu činnosti vykonávat funkci inventurníka na dobu tří let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. mu bylo uloženo zaplatit Jednotě LSD 4434,- Kčs s 3 úrokem od právní moci rozsudku.

K odvolání obviněného krajský soud rozsudkem ze dne 22. února 1967 sp. zn. 1 To 5/67 podle § 258 odst. 1 písm. d) odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek okresního soudu ve výroku o vině trestným činem přijímání úplatku podle § 160 odst. 1 tr. zák. a pro tento trestný čin obviněného podle § 226 písm. a) tr. ř. obžaloby zprostil. Dále zrušil celý výrok o trestu a odsoudil obviněného podle § 126 tr. zák. k trestu odnětí svobody na sedm měsíců nepodmíněně. Pro výkon trestu zařadil obviněného podle § 39a odst. 2a tr. zák. do první nápravně výchovné skupiny. Podle § 49 odst. 1 tr. zák. vyslovil dále trest zákazu činnosti spočívající ve výkonu funkce inventurníka na dobu tří roků.

Ostatní výroky rozsudku soudu prvního stupně ponechal krajský soud beze změny.

Ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu zrušil Nejvyšší soud rozsudek krajského soudu v odsuzující části, dále zrušil rozsudek okresního soudu a tomuto soudu přikázal věc znovu projednat a rozhodnout.

Z odůvodnění:

Podle skutkového zjištění okresního soudu spáchal obviněný trestný čin narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství podle § 126 tr. zák. tím, že v inventurním zápisu, v inventurním seznamu zásob zboží a v dalších písemných dokladech o prováděné inventuře uvedl nepravdivě, že údaje zápisů jsou správné, že zejména u všech hospodářských prostředků uvedených v inventurním seznamu, byla provedena fyzická inventura, a že před započítáním inventury byly do výkazu provozovny pojaty všechny doklady o příjmu a výdeji zboží, ačkoliv tyto doklady ani při skončení soupisu zboží nebyly ještě vyhotoveny, a že inventura byla provedena přesně a spolehlivě podle směrnic ÚSSD.

Trestný čin přijímání úplatku podle § 160 odst. 1 tr. zák. spáchal obviněný podle skutkového zjištění okresního soudu tím, že provádění inventury přijal od vedoucí prodejny K a její matky L pohoštění jídlem.

Nejvyšší soud přezkoumal na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona napadený rozsudek i řízení mu předcházející v rozsahu uvedeném v § 267 odst. 1 tr. ř., přičemž shledal, že rozsudkem krajského soudu byl porušen zákon, a to v neprospěch obviněného.

Pokud krajský soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině trestným činem přijímání úplatku podle § 160 odst. 1 tr. zák. a obviněného pro tento trestný čin obžaloby podle § 226 písm. a) tr. ř. zprostil, byl tento postup správný. Provedenými důkazy nebylo totiž možno spolehlivě zjistit, že obviněný vůbec v průběhu inventury nějaké pohoštění od K jako úplatek přijal, tudíž nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro nějž byl obviněný stíhán. V důsledku toho byl také správně zrušen i celý výrok o trestu.

Pokud se však krajský soud ztotožnil s výrokiem o vině trestným činem narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství podle § 126 tr. zák., porušil zákon.

Podle § 2 odst. 5 tr. ř. orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci, a při svém rozhodování z něho vycházejí. Objasňují se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti

obviněnému i okolnosti, které svědčí v jeho prospěch, a provádějí v obou směrech důkazy, nevyčkávané návrhu stran. Doznání obviněného nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými prostředky ověřit všechny okolnosti případu.

Podle § 2 odst. 6 tr. ř. orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu,

Soudy se těmito základními zásadami trestního řízení důsledně neřídily.

Podle § 126 tr. zák. se trestného činu narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství dopustí odpovědný pracovník, který byť i z nedbalosti, uvede ve výkazu nebo hlášení sloužících k řízení, plánování nebo kontrole národního hospodářství o závažných skutečnostech nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje.

Z tohoto ustanovení tedy plyne, že ne každé nepravdivé nebo zkreslené údaje mohou být důvodem k trestnímu postihu ve smyslu tohoto ustanovení. Aby byl splněn materiální znak tohoto trestného činu, musí jít o závažné skutečnosti nepravdivě uvedené nebo hrubě zkreslené. Musí tedy jít o takové skutečnosti, z nichž se při hospodářské činnosti tímto ustanovením chráněné jako z podkladů vychází, nebo které mají pro řízení, plánování a kontrolu národního hospodářství tak podstatný význam, že nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje narušují nebo vážně ohrožují plnění úkolů v těchto oblastech činnosti. Proto je podmínkou u tohoto trestného činu, aby si soudy pro spravedlivé rozhodování v každém jednotlivém případě objasnily otázku, zda a v čem obviněný poškodil nebo ohrozil zájmy tímto ustanovením chráněné v té míře, že jde o jednání pro společnost nebezpečné.

Z obsahu spisu je patrné, že ani v přípravném řízení ani v řízení před soudem nedošlo k provedení důkazů těmi listinami a doklady, ve kterých měl obviněný podle skutkových zjištění soudu nepravdivé a hrubě zkreslené údaje o závažných skutečnostech uvést. Tyto listiny nejsou ve spise založeny. Ani z protokolu o hlavním líčení a veřejném zasedání není patrné, že by důkaz těmito listinami a doklady byl proveden tak, že by při hlavním líčení nebo veřejném zasedání byly přečteny, že by do všech bylo umožněno nahlédnout stranám a že by zástupci podniku jako svědci se k jednotlivým listinným důkazům konkrétně vyjádřili. U soudu prvního stupně při hlavním líčení nebyly tyto listiny předloženy vůbec a pokud v protokole o veřejném zasedání byly některé listiny a doklady z jiného trestního spisu předloženy svědku M a obviněnému k nahlédnutí, nešlo o provedení důkazů ve smyslu § 213 odst. 1 tr. ř. Ze záznamu učiněného v protokole o veřejném zasedání pak nelze vůbec zjistit, zda šlo o listiny všechny a které konkrétní údaje v těchto listinách a dokladech byly nepravdivé a hrubě zkreslené.

Řádné provedení důkazů podle § 213 odst. 1 tr. ř. bylo nezbytným předpokladem pro posouzení, zda byl jednáním obviněného splněn základní znak trestného činu narušování řízení, plánování nebo kontroly národního hospodářství. Oba soudy tím, že tento důkaz neprovedly, neměly z čeho posoudit, které konkrétní údaje a ve kterých dokladech byly uvedeny nepravdivé nebo hrubě zkreslené a zda skutečně šlo o údaje o tak závažných skutečnostech, které byly objektivně způsobilé narušit nebo ohrozit zájmy chráněné ustanovením § 126 tr. zák. Z těchto důvodů pak soudy neměly podklad pro zjištění skutečného stupně nebezpečnosti činu pro společnost ve smyslu § 3 odst. 2, 4 tr. zák.

Řádné provedení těchto důkazů listinami podle § 213 odst. 1 tr. ř. bylo pak třeba též proto, že z dalších provedených důkazů nelze bezpečně dovodit, že by obviněný v listinách a dokladech o provedení inventury na prodejně vedené K zkreslil stav průběhu a výsledku inventury takovým způsobem, který by mohl utvrdit ústřední inventurní komisí v tom, že hospodaření na prodejně vedené K je v naprostém pořádku a že proto není třeba činit další opatření.

Obviněný ve svých výpovědích v přípravném řízení a před soudy připustil, že s provedením inventury

začal na uvedené prodejně zjištěním pokladní hotovosti a soupisem fyzického stavu zásob zboží dříve, než provedla K uzávěrku výkazu za duben 1966 a přesto, že mu K hlásila, že nemá vyhotovené zpětné dodací listy a faktury na větší množství zboží, které přesunula podle pokynu instruktora N na jiné provozovny, prodejny a instituce. Hájil se však tím, že K učinila uzávěrku výkazu prodejny za duben 1966 bez zpětných dodacích listů, z které předběžným propočtem zjistil, že na prodejně by měla mít zboží za 181 000 Kčs. Předběžnou prohlídkou zásob zboží zjistil, že na prodejně se nachází zboží nejvýše za 95 000,- Kčs a že mu na to K sdělila, že rozdíl ve zboží je právě ve zpětných dodacích listech na vydané zboží z prodejny během měsíce dubna 1966, které dosud nestačila vyhotovit. Obviněný poukázal na bod 23 písm. b) směrnic o inventarizaci, podle kterých byl povinen umožnit vedoucí prodejny, aby si potřebné doklady o vyskladněném zboží opatřila a hájil se tím, že bez těchto zpětných dodacích listů by nemohla inventarizační komise vůbec s inventurou započít a tuto provést. Poukázal na to, že soupis fyzického stavu zásob zboží prováděl pečlivě a od vedoucí prodejny při provádění soupisu se nevzdaloval, a že provedení inventury věnoval zvýšenou péči právě proto, že byl před vysláním na inventuru upozorněn na možnost manka na prodejně. Proto také po skončení soupisu zásob zboží při telefonickém rozhovoru s nadřízeným pracovníkem M tohoto upozorňoval na to, že na prodejně zjistil velké množství zpětných dodacích listů, že se mu to zdá podezřelé a žádal o pokyn, jak má postupovat, případně, aby svědek přijel na prodejnu. Svědek M mu na to sdělil, že pokud jsou zpětné dodací listy řádně potvrzené, aby je do inventury zahrnul. Na dotaz svědka mu sdělil i to, že s inventurou nejsou ještě hotovi, protože museli celý den tyto zpětné dodací listy zpracovávat. Obviněný dále poukázal na to, že i když podepsal listiny a doklady vyhotovené svědkem O o provedení inventury, že zjištěné závady vedoucí K vytkl a v hlášení o průběhu inventury všechny zjištěné závady uvedl.

Obhajoba obviněného nebyla vyvrácena. Z výpovědi svědka O lze zjistit, že obviněný skutečně věnoval provádění soupisu fyzického stavu zásob zboží velkou pozornost, že byl přítomen zčásti telefonickému rozhovoru obviněného se svědkem M a že může potvrdit, že obviněný informoval svědka M o zpětných dodacích listech a vyslovil podiv nad jejich množstvím. Svědek M slyšený před soudy v podstatě obhajobu obviněného potvrdil, s tím rozdílem, že nevěděl o tom, že obviněný sám zpětné dodací listy píše a že si je K nechává od vedoucích prodejen potvrzovat. Nemohl však vyvrátit tvrzení obviněného, že mu dal pokyn k zahrnutí těchto zpětných dodacích listů do inventury a uvedl, že se již na obsah telefonického rozhovoru přesně nepamatuje.

Soud přitom přehlédl skutečnost, že k rozhovoru došlo třetího dne prováděné inventury, takže svědku M muselo být zřejmé, že již kontrolní inventura probíhá. Jestliže přesto podle nevyvrácené obhajoby obviněného mu dal pokyn, aby řádně potvrzené zpětné dodací listy do inventury zahrnul, nelze obviněnému vytýkat, že tohoto pokynu uposlechl.

Důkaz o tom, jaký záznam o průběhu inventury obviněný písemně inspekčním záznamem učinil, nebyl rovněž proveden. Pokud by obhajoba obviněného provedením tohoto důkazu, který se měl nacházet v předmětných listinách, byla potvrzena a bylo by prokázáno, že zjištěné závady i písemně nadřízeným orgánům hlásil, svědčilo by to o snaze obviněného upozornit inventurní komisi, že v hospodaření K na prodejně se vyskytují takové závady, které vyžadují příslušná opatření.

Soudy poukázaly v odůvodnění svých rozhodnutí na to, že obviněný zahrnul do inventury i zpětný dodací list na prodejnu Papírnictví v P, který nebyl potvrzen. Tento postup označily jako hrubé porušení povinností inventurníka. Nezhodnotily však přitom řádně skutečnost potvrzenou svědkem M, že obviněný na tomto dokladu poznamenal, že jde o doklad nepotvrzený a že pokud vedoucí prodejny nepředloží nový řádně potvrzený zpětný dodací list, aby jí byla částka na dokladě uvedená vyčíslena jako manko. Ani v tomto případě neměl proto obviněný snahu předstírat nadřízeným orgánům jiný stav než skutečně zjistil.

Závěry soudů, že obviněný umožňoval vedoucí prodejny v průběhu inventury se vzdalovat z prodejny

a opatřovat si potvrzení na zpětné dodací listy, obviněný popřel. Uvedl, že v průběhu druhého dne inventury předložila K 3-4 potvrzené zpětné dodací listy a

Další porušení povinností inventurníka spatřovaly soudy v tom, že obviněný před konečným vyčíslením inventury předal K klíče od prodejny a to hned po skončení fyzického soupisu zásob zboží. Podle výpovědi svědka P bylo tím vedoucí prodejny K umožněno, aby ještě před konečným vyčíslením inventurního výsledku mohla se sepsaným zbožím manipulovat a částečně dodat z něho zboží na prodejny, kde ji předtím potvrdili vedoucí zpětné dodací listy. Poukázal přitom na zjištění nové inventurní komise při provedení nové inventury, že od skončení inventury provedené obviněným do 10. 5. 1966 vzniklo na prodejně další manko v částce přes 18 000,- Kčs, a že inventurní komise došla k přesvědčení, že ani inventurní soupis fyzické zásoby zboží obviněný neprovedl řádně. V provedených důkazech chybějí však podklady, ze kterých by bylo možno zjistit, zda skutečně na vznik dalšího manka měla vliv skutečnost, že obviněný předal vedoucí prodejny klíče před skončením celkové inventury a jakým způsobem toto nové manko vůbec vzniklo.

Za této důkazní situace neměl proto okresní soud v provedených důkazech spolehlivé podklady pro závěr, jaké konkrétní nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje obviněný v listinách a dokladech o provedené inventuře uvedl, jakých závažných skutečností se týkaly a zda byly vzhledem ke shora uvedenému postupu obviněného a celkovému obsahu předmětných listin a dokladů objektivně způsobitelné narušit nebo ohrozit řízení, plánování nebo kontrolu národního hospodářství.

Krajský soud při projednávání odvolání obviněného nedostatky v provedeném dokazování a hodnocení důkazů neodstranil. Ztotožnil se s nedostatečně zjištěným skutkovým stavem a tak svým rozhodnutím, kterým výrok o vině trestným činem narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství ponechal beze změny, porušil zákon v ustanovení § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. v neprospěch obviněného.

Oba soudy dále porušily zákon ve výroku o náhradě škody. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. odsuzuje-li soud obviněného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu, uloží mu zpravidla v rozsudku, aby ji poškozenému nahradil, jestliže byl nárok uplatněn včas (§ 43 odst. 2 tr. ř.). Poškozený podnik sice nárok na náhradu škody uplatnil včas, avšak nebyl ve smyslu § 43 odst. 1 tr. ř. poškozeným proto, že vzniklá škoda nebyla v příčinné souvislosti se žalovanou trestnou činností obviněného. Manko na prodejně obviněný nezavinil, protože toto manko vzniklo již před provedením inventury.

Povinností okresního soudu proto bylo, aby podle § 206 odst. 3 tr. ř. usnesením vyslovil, že Jednotu, lidové spotřební družstvo v J. se sídlem v N. k hlavnímu líčení jako poškozeného nepřipouští, neboť vzniklá škoda nebyla v příčinné souvislosti s jednáním obviněného. Šlo proto o uplatňování práva poškozeného socialistickou organizací, které toto právo zřejmě nepřislušelo. Pokud krajský soud výrok o náhradě škody ponechal v rozsudku soudu prvního stupně beze změny, porušil zákon v ustanovení § 228 odst. 1 tr. ř. a § 43 odst. 1 tr. ř.

Oběma soudům pak je třeba vytknout i to, že některé důkazy neprovedly způsobem stanoveným trestním řádem. Tak na č. l. 53 p. v. okresní soud při hlavním líčení konstatoval některé listinné důkazy založené ve spise, ačkoliv podle § 212 tr. ř. se posudky a zprávy státních orgánů, státních ústavů nebo jiných orgánů mají vždy přečíst, jestliže mají vztah k projednávané věci, a podle § 214 tr. ř. musí být po provedení každého takového důkazu obviněný dotázán, zda se chce k němu vyjádřit a jeho vyjádření se zapíše do protokolu.

Z těchto důvodů bylo nutno rozsudek krajského soudu v odsuzující části a rozsudek okresního soudu v celém rozsahu zrušit a věc vrátit posléze uvedeného soudu s tím, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Soud při tom bude vázán právním názorem v tomto rozsudku vysloveným (§ 270

odst. 4 tr. ř.).